

DE LOKALE EDUCATIEVE JAARAGENDA 2011/2012

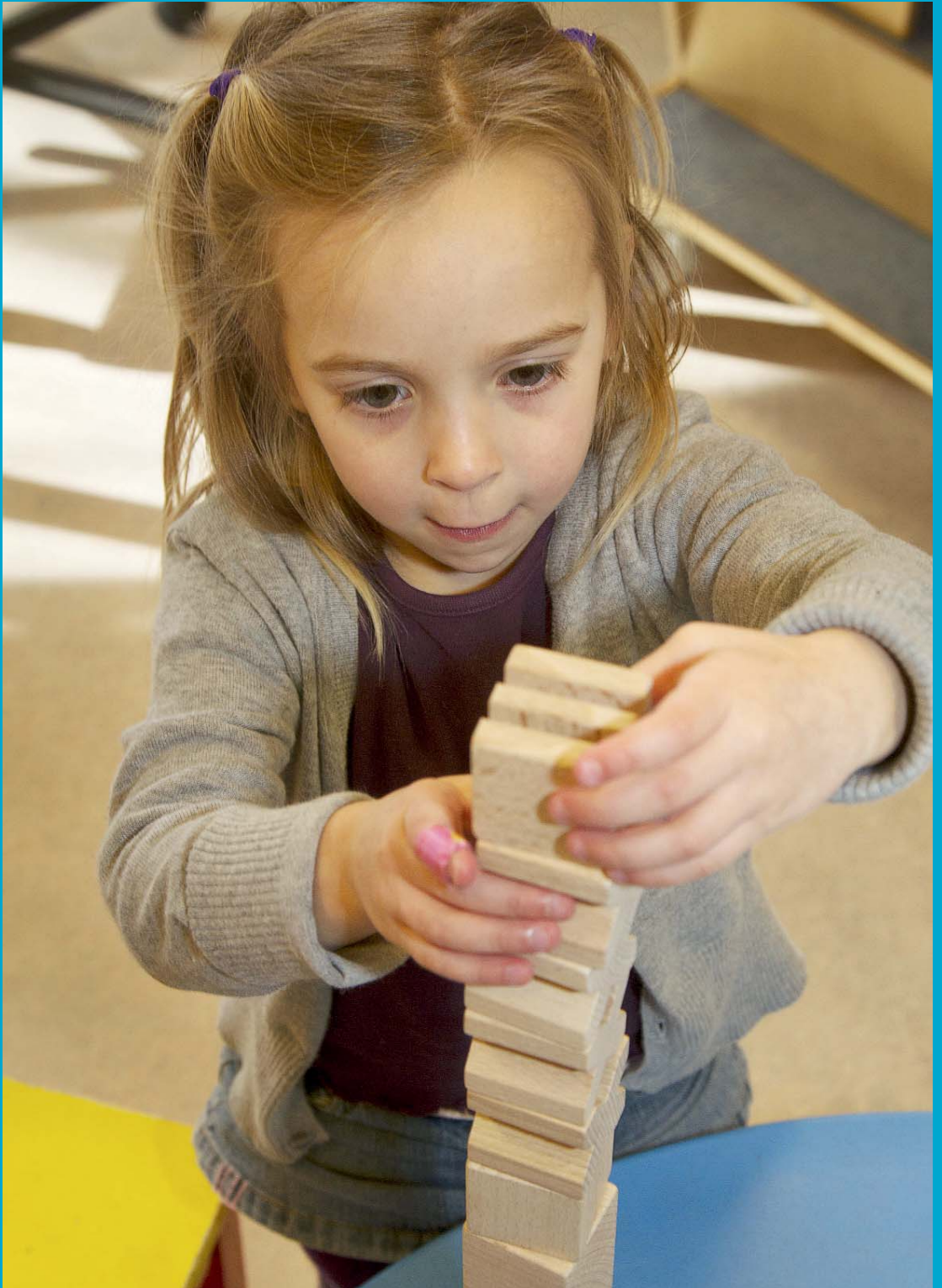
LEA

Ontwikkeling van de LEA in Nederlandse gemeenten

DE LOKALE EDUCATIEVE JAARAGENDA 2011/2012

Ontwikkeling van de LEA in Nederlandse gemeenten

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en beschouwing	4
1. Inleiding	8
1.1 Achtergrond	
1.2 Uitvoering onderzoek	
2 Stand van zaken LEA	10
2.1 De LEA in Nederland	
2.2 LEA-Partners	
2.3 Thema's	
3 Regionaal overleg	17
4 Passend onderwijs en transitie Jeugdzorg	21
4.1 Passend onderwijs en Jeugdzorg op de LEA	
4.2 Gesprekspartners en gespreksonderwerpen	
4.3 Niveau van afspraken maken en belangrijkste opgaven	
5 Voor- en vroegschoolse educatie en harmonisatie	27
6 Uitbreiding onderwijstijd	31
7 Welzijn en maatschappelijke dienstverlening	33

SAMENVATTING EN BESCHOUWING

LEA-OVERLEG IN BIJNA ALLE GEMEENTEN

Steeds meer Nederlandse gemeenten voeren LEA-overleg. Begin 2012 voert bijna 90 procent van de gemeenten LEA-overleg. Nadat de grote gemeenten al enkele jaren geleden bijna allemaal LEA-overleg zijn gaan voeren, volgen de laatste jaren ook de kleinere gemeenten massaal. De overige gemeenten zonder LEA voeren doorgaans wel overleg met schoolbesturen.

De meerderheid van de LEA's (64%) is inmiddels in de uitvoeringsfase. Dat wil zeggen dat de thema's zijn vastgesteld, er een overlegstructuur is en werkplannen worden uitgevoerd. Een deel van de LEA's is zelfs al een keer geëvalueerd en bijgesteld.

Partners en thema's

Schoolbesturen en de gemeente zijn de belangrijkste LEA-partners, zij zijn vrijwel altijd betrokken bij het overleg. Ook peuterspeelzalen en kinderopvang zijn LEA-partners in verreweg de meeste gemeenten. Sinds de Wet OKE is dit een verplichting.

Samenwerkingsverbanden po en vo schuiven vooral bij grotere gemeenten aan bij de LEA-tafel. Ook ROC's zitten voornamelijk bij (zeer) grote gemeenten aan tafel.

Bij de thema's onderscheiden we vijf categorieën: het jonge kind, schoolloopbaan, onderwijsinhoudelijke thema's, school & omgeving en passend onderwijs & zorg. In deze jaaragenda focussen we op de thema's die door het landelijke beleid sterk in de belangstelling staan, zoals passend onderwijs en zorg, VVE en uitbreiding onderwijstijd. Daarnaast hebben we gekeken naar welzijn en maatschappelijke dienstverlening op de LEA.

Een andere belangrijke ontwikkeling is het educatief overleg op regionaal niveau, de REA.

Regionaal overleg (REA) neemt niet toe

Naast het lokale overleg wordt regionaal overleg tussen gemeenten en schoolbesturen belangrijker. De opkomst van thema's als Passend onderwijs en Jeugdzorg draagt hier sterk aan bij.

Naast het verplichte overleg in het kader van de RMC-functie, voert de meerderheid van de Nederlandse gemeenten ook regionaal overleg over andere onderwijs- en jeugdbeleidsthema's (60%). Dit percentage is echter niet toegenomen ten opzichte van 2010. Het belangrijkste regionale gespreksonderwerp is Passend onderwijs. De helft van alle gemeenten overlegt hierover op regionaal niveau.

Twaalf procent van de Nederlandse gemeenten heeft inmiddels een Regionale Educatieve Agenda (REA). Meestal bevindt deze zich in de opstartfase.

Dat het aantal gemeenten en besturen dat overlegt op regionaal niveau niet is toegenomen ten opzichte van vorig jaar, heeft te maken met knelpunten als de regio-afbakening en tegengestelde belangen. Als hiervoor een

oplossing wordt gevonden, kan dat een belangrijke stimulans zijn voor de uitbreiding van overleg tussen schoolbesturen en gemeenten op regionaal niveau.

Passend onderwijs en zorg steeds vaker op de LEA

De onderwijszorg wordt als LEA-thema steeds belangrijker. Al sinds enkele jaren werd Zorg in en om de School (ZioS) veelvuldig geagendeerd, sinds kort zijn vooral het Centrum voor Jeugd en Gezin en Passend Onderwijs sterk in opkomst. Twee jaar geleden werden deze thema's geagendeerd op ongeveer de helft van de LEA's, nu op de overgrote meerderheid (87%). Een ander zorgthema is Jeugdzorg en preventief jeugdbeleid. Ook dit thema wordt al in driekwart van de gemeenten besproken op de LEA. Naar verwachting zal dit de komende jaren verder toenemen, vanwege de transitie van de jeugdzorg van provincies naar gemeenten.

Dat deze zorgthema's worden besproken, wil nog niet zeggen dat ze een vaste plek hebben verworven op de LEA. Op ongeveer een vijfde van de agenda's is Passend onderwijs en/of het CJG een vast gespreksonderwerp.

Het niveau dat volgens gemeenten en schoolbesturen op termijn het meest geschikt is om afspraken te maken over zorgthema's is het samenwerkingsverband Passend onderwijs. Volgens de schoolbesturen liggen de belangrijkste opgaven de komende tijd op drie terreinen: 1) organisatorisch/ bestuurlijk, 2) financieel en 3) inhoudelijk. Gemeenten zien ook de afstemming tussen Passend onderwijs en de transitie Jeugdzorg als een belangrijke opgave.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE): accent op kwaliteit

De komende jaren wordt extra geïnvesteerd in de kwaliteit van VVE. De rijksoverheid heeft hierover bestuursafspraken met de G4 en de G33 gemaakt, maar de aandacht voor kwaliteit van VVE geldt voor alle gemeenten. VVE staat ook in 2012 als agendapunt op vrijwel elke LEA in Nederland (94%). De meeste aandacht gaat uit

naar het verbeteren van de doorgaande lijn tussen voor- en vroegschoolse (75% van de gemeenten).

Andere belangrijke thema's zijn het vergroten van het bereik, de kwaliteit van VVE en afspraken over de resultaten van vroegschoolse educatie. Ruim de helft van de gemeenten is hiermee bezig. De verplichting tot resultaatafspraken vloeit voort uit de Wet OKE. Inmiddels voert twee derde van de schoolbesturen hierover overleg met de gemeente(n). Een kwart van de besturen heeft al resultaatafspraken met de gemeente(n) gemaakt.

De Wet OKE is ook van grote betekenis voor de harmonisatie tussen peuterspeelzalen en kinderopvang. De wet schakelt kwaliteitseisen voor peuterspeelzalen en kinderopvang gelijk, waardoor samenwerking eenvoudiger wordt. De afgelopen jaren is de samenwerking tussen peuterspeelzalen en kinderdagverblijven op gang gekomen. In de meeste gemeenten bestaat wel een vorm van samenwerking. Gemeenten met verregerende samenwerking zijn vooralsnog wel in de minderheid.

Uitbreiding onderwijstijd voornamelijk in G4 en G33

De bestuursafspraken tussen rijksoverheid en de grote gemeenten gaan ook over uitbreiding van de onderwijstijd. In de LEA-enquête is aan alle gemeenten (niet alleen G4 en G33) gevraagd naar de voorzieningen voor extra leertijd. In de meeste gemeenten ontbreken dergelijke voorzieningen. Schakelklassen zijn er in een kwart van de gemeenten, zomerscholen zijn tot nu toe tamelijk zeldzaam.

Van de niet G37-gemeenten met voorzieningen voor extra leertijd, is ongeveer een vijfde van plan deze voorzieningen uit te breiden. Van de gemeenten die dergelijke voorzieningen nog niet hebben, zijn slechts enkele van plan deze de komende jaren op te zetten.

Veel schoolbesturen hebben wel belangstelling voor uitbreiding van de onderwijstijd (42%). Schakelklassen worden het meest genoemd, maar ook zomerscholen staan in de belangstel-

ling. Eén op de vijf schoolbesturen heeft hiervoor belangstelling.

Welzijn en maatschappelijke dienstverlening op de LEA

Gemeenten die een LEA -overleg hebben, zijn bevraagd over de betrokkenheid van organisaties die zich bezighouden met welzijn en maatschappelijke dienstverlening, zoals kinder- en jeugdwerk, algemeen maatschappelijk werk en opbouwwerk.

Bij de helft van de gemeenten met een LEA zitten één of meer organisaties voor welzijn/maatschappelijke dienstverlening aan de bestuurlijke tafel. Het kinder- en jeugdwerk en schoolmaatschappelijk werk zijn het meest vertegenwoordigd. In LEA-werkgroepen zijn maatschappelijke diensten veel meer vertegenwoordigd dan in het bestuurlijke overleg. Bij tweederde van de gemeenten met LEA werkgroepen zit er een welzijns- of maatschappelijke dienstverlening-organisatie aan tafel.

Hoewel welzijn en maatschappelijke dienstverlening niet overal een plek hebben op de LEA, vindt de meerderheid van gemeenten het wel van belang om in de nabije toekomst te investeren in de samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke diensten (85%).

BESCHOUWING

De LEA is inmiddels niet meer weg te denken als lokaal overlegplatform voor educatief beleid. In negen van de tien gemeenten is er een LEA-overleg, waar gemeenten en schoolbesturen op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid het lokale onderwijsbeleid vorm geven.

De LEA verbreedt

In de jaren na de introductie is het aantal partners uitgebreid. Naast gemeente en schoolbesturen zijn kinderopvang en peuterspeelzalen vaste partners geworden. Ook is de thematiek van de LEA verbreed. Niet alleen de onderwerpen die wettelijk verplicht zijn, staan op de agenda.

Zo is er meer aandacht gekomen voor onderwijsinhoudelijke thema's en voor de school binnen zijn omgeving. De laatste jaren zijn Passend onderwijs en zorg sterk in opkomst.

De LEA vernieuwt

Wat is de toekomst van de LEA? Alles wijst erop dat de LEA ook de komende jaren van groot belang blijft voor het educatieve beleid. Het aantal gemeenten met een LEA neemt nog steeds toe. Verder komt het niet of nauwelijks voor dat gemeenten na verloop van tijd stoppen met de LEA. Integendeel, als een beleidsperiode is afgerond, wordt de LEA geëvalueerd en wordt een nieuwe agenda opgesteld voor de komende jaren.

De LEA zal de komende jaren worden afgestemd op de recente ontwikkelingen in het onderwijsbeleid. We kunnen verwachten dat ook de komende jaren er nieuwe thema's zullen bijkomen op de LEA. De bestuursafspraken tussen G4 en G33 en rijksoverheid geven hier een impuls aan. Uitbreiding onderwijstijd wordt een belangrijk thema. Met name schoolbesturen hebben belangstelling voor dit thema.

Regionalisering

Aan de andere kant valt te verwachten dat een LEA op lokaal niveau op termijn niet volstaat om de actuele thema's als Passend onderwijs, zorg en voortijdig schoolverlaten recht te doen. Dit zijn thema's die vooral op regionaal niveau spelen. Daarom is in deze Jaaragenda aparte aandacht besteed aan het regionale overleg tussen gemeenten en schoolbesturen, al dan niet op basis van een Regionale Educatieve Agenda (REA). Weliswaar is dit regionale overleg het afgelopen jaar nog niet toegenomen, maar het is een onvermijdelijke ontwikkeling dat dit in de nabije toekomst zal gebeuren. Belangrijke thema's voor het regionale overleg zijn Passend onderwijs en zorg, regionaal onderwijsaanbod, aansluiting po-vo en vo-mbo en preventie van voortijdig schoolverlaten.

Van drie naar vier kolommen

Komt de REA dan in plaats van de LEA? Dat valt

niet te verwachten. Lokaal overleg blijft wenselijk voor een aantal thema's. Dat geldt natuurlijk voor de thema's waarbij een wettelijke verplichting bestaat tot overleg tussen gemeente en schoolbesturen, zoals VVE en huisvesting. Lokaal en regionaal zullen naast elkaar bestaan en elkaar aanvullen. Tot nu toe werden de LEA-thema's weergegeven in een schema met drie kolommen:

- thema's waar gemeenten primair verantwoordelijk voor zijn
- thema's waar scholen primair verantwoordelijk voor zijn
- thema's waar gemeenten en scholen gezamenlijk invulling aan kunnen geven

Gezien de veranderingen in het onderwijsbeleid zijn er echter nog maar weinig onderwerpen op de LEA exclusief toe te schrijven aan de school-

besturen of aan de gemeenten. Bijna alles vraagt betrokkenheid van beiden. Daarom hebben we een nieuwe poging gedaan om de situatie van medio 2012 te vangen in een tabel.¹ Hierin zijn de rollen van gemeente en schoolbesturen per onderwerp weergegeven en is een vierde kolom toegevoegd waarin de thema's staan die op regionaal niveau worden geagendeerd.

Een aandachtspunt bij het inrichten van een nieuwe overlegstructuur is met welke partners lokaal wordt overlegd en met welke partners op regionaal niveau. Daarbij is het zaak overlap te beperken en aansluiting op elkaar na te streven. Als dat goed is geregeld, kunnen LEA en REA prima naast elkaar bestaan en samen de overlegstructuur vormen voor de agenda voor onderwijs en jeugd.

¹ Zie verder slotpublicatie LEA 'LEA van 3 naar 4 kolommen' Oberon, 2012.

1

INLEIDING

De Lokale Educatieve Agenda (LEA) is sinds enkele jaren het platform bij uitstek waar gemeenten en schoolbesturen elkaar ontmoeten om het lokale onderwijsbeleid vorm te geven.

Oberon heeft sinds 2006 in opdracht van het ministerie van OCW de landelijke ondersteuning van de LEA's verzorgd en brengt jaarlijks de actuele ontwikkeling van de LEA in kaart, in de Lokale Educatieve Jaaragenda. Deze rapportage geeft de stand van zaken weer aan het begin van 2012.

1.1 Achtergrond

De Lokale Educatieve Agenda is geïntroduceerd als instrument om het lokaal onderwijsbeleid vorm en inhoud te geven na de wetwijzigingen in het onderwijsachterstandenbeleid in 2006. De rijksoverheid heeft destijds een aantal thema's benoemd waarover verplicht overleg moet worden gevoerd. Deze thema's liggen op het terrein van onderwijsachterstanden (VVE, doorlopende leerlijnen) en het tegengaan van segregatie. Het LEA-overleg is in veel gemeenten niet alleen meer een platform voor verplichte overlegthema's, maar ook voor andere thema's die op lokaal niveau spelen. Enkele voorbeelden: de brede school, doorgaande leerlijnen, taalbeleid, veiligheid in en om de school, Passend onderwijs.

Het uitgangspunt van de LEA is dat de partners voor de verplichte en de gezamenlijk gekozen thema's afspraken maken over uitvoering en verantwoording. De agenda is gebaseerd op het principe van gelijkwaardigheid en wederkerigheid tussen gemeenten en bestuurlijke partners.

1.2 Uitvoering onderzoek

In het voorjaar van 2006 is bij gemeenten en schoolbesturen voor het eerst onderzoek verricht naar de stand van zaken ten aanzien van lokaal onderwijs- en jeugdbeleid. Vervolgens is jaarlijks een meting gedaan om trends zichtbaar te maken. Vorig jaar en ook dit jaar is gekozen voor een vragenlijst met meer ruimte voor actuele thema's. Dit biedt de mogelijkheid om in de rapportage uitvoerig aandacht te besteden aan onderwerpen zoals Passend onderwijs en uitbreiding van onderwijstijd.

Respons en representativiteit

Gemeenten

Van de 436 benaderde (deel)gemeenten, vulden 226 de digitale vragenlijst volledig in en 62 werkten mee aan een verkorte telefonische versie van de vragenlijst. In totaal zijn bij 288 (deel)gemeenten gegevens verzameld, een respons van 66%. Deze respons is representatief naar gemeentegrootte.

Schoolbesturen

De peiling onder schoolbesturen is bedoeld om een indruk te krijgen van de opvatting van schoolbesturen over de LEA. Het gaat ons hier in mindere mate om representativiteit. Van de 1485 benaderde schoolbesturen (po, vo en/of (v)so), vulde 267 schoolbesturen de digitale vragenlijst volledig in, een respons van 18%. Een ruime meerderheid van de respondenten (69%)

vertegenwoordigde een schoolbestuur van het primair onderwijs.

Leeswijzer

We beschrijven de stand van zaken rond de LEA (hoofdstuk 2) en kijken vervolgens naar de ontwikkelingen van de agenda op regionaal niveau (hoofdstuk 3). Daarna gaan we uitvoerig in op thema's rond zorg en Passend onderwijs (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 besteden we

aandacht aan het vergroten van ontwikkelingskansen door middel van uitbreiding onderwijstijd en voor- en vroegschoolse educatie.

Vervolgens geven we in hoofdstuk 6 informatie over de stand van zaken rond de harmonisatie van voorschoolse voorzieningen. Tot slot schetsen we de ontwikkelingen op het gebied van welzijn en maatschappelijke dienstverlening (hoofdstuk 7).

STAND VAN ZAKEN LEA

In dit hoofdstuk schetsen we in hoofdlijnen de stand van zaken met betrekking tot de LEA. Hoeveel gemeenten overleggen in 2011/2012 op een LEA-manier en in welke fase verkeert dat overleg? Welke bestuurlijke partners zijn betrokken bij de LEA en welke thema's staan er op de agenda?

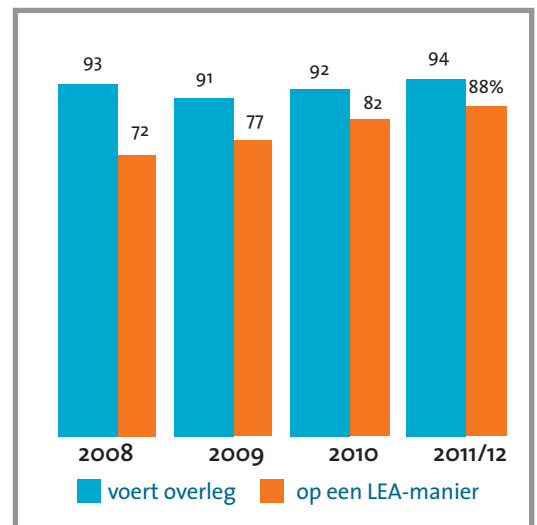
2.1 De LEA in Nederland

Steeds meer Nederlandse gemeenten overleggen met schoolbesturen op een LEA-manier. Dit wil zeggen dat het overleg wordt gevoerd op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid en dat partners gezamenlijk doelen en ambities opstellen en concrete afspraken met elkaar maken. Het percentage gemeenten met een LEA neemt jaarlijks met ongeveer vijf procentpunten toe, begin 2012 wordt in bijna 90 procent van de gemeenten LEA-overleg gevoerd (zie figuur 1). De overige gemeenten voeren doorgaans wel overleg met schoolbesturen, maar doen dit niet op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Slechts een klein deel van de Nederlandse gemeenten overlegt niet regelmatig met schoolbesturen.

Aan de schoolbesturen is dezelfde vraag voorgelegd. Bijna alle schoolbesturen geven aan met gemeenten te overleggen (98%). Ook volgens de schoolbesturen gebeurt dit steeds vaker op een LEA-manier (90% in 2012).

Toename kleine gemeenten met LEA-overleg

Nadat de grote gemeenten al enkele jaren geleden bijna allemaal LEA-overleg zijn gaan voeren, volgen de laatste jaren ook de kleinere gemeenten massaal. De toename van de middelgrote gemeenten was het grootst in 2009, de toename van de kleinere gemeenten (20 tot

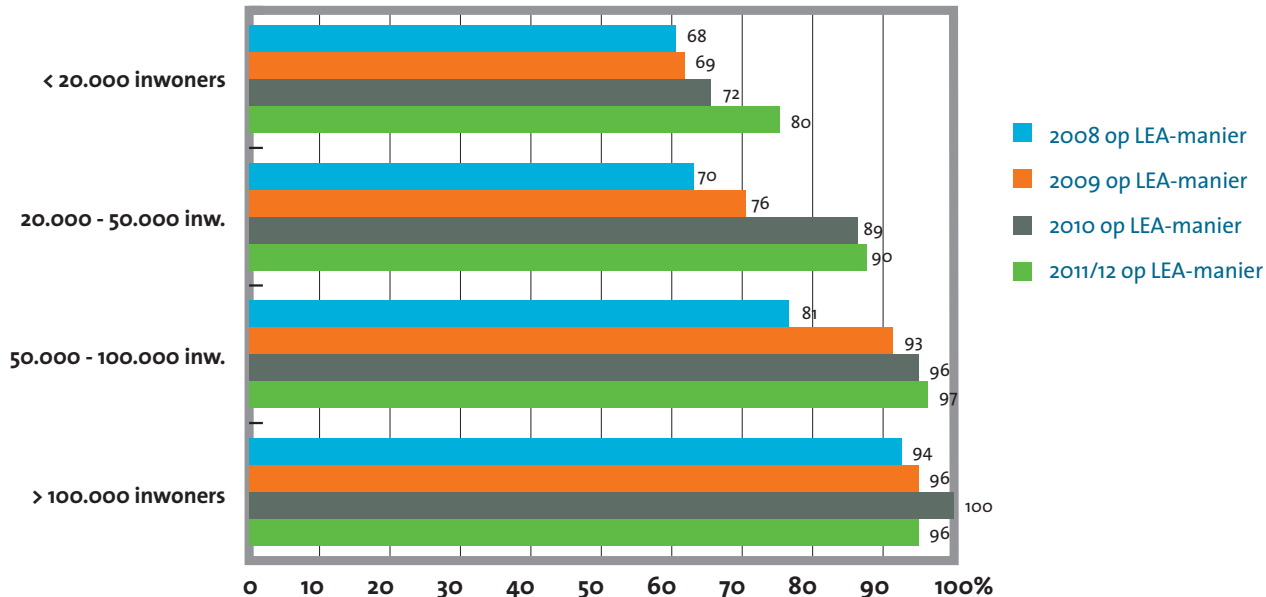

Figuur 1 Percentage gemeenten dat overlegt met schoolbesturen (op een LEA-manier)

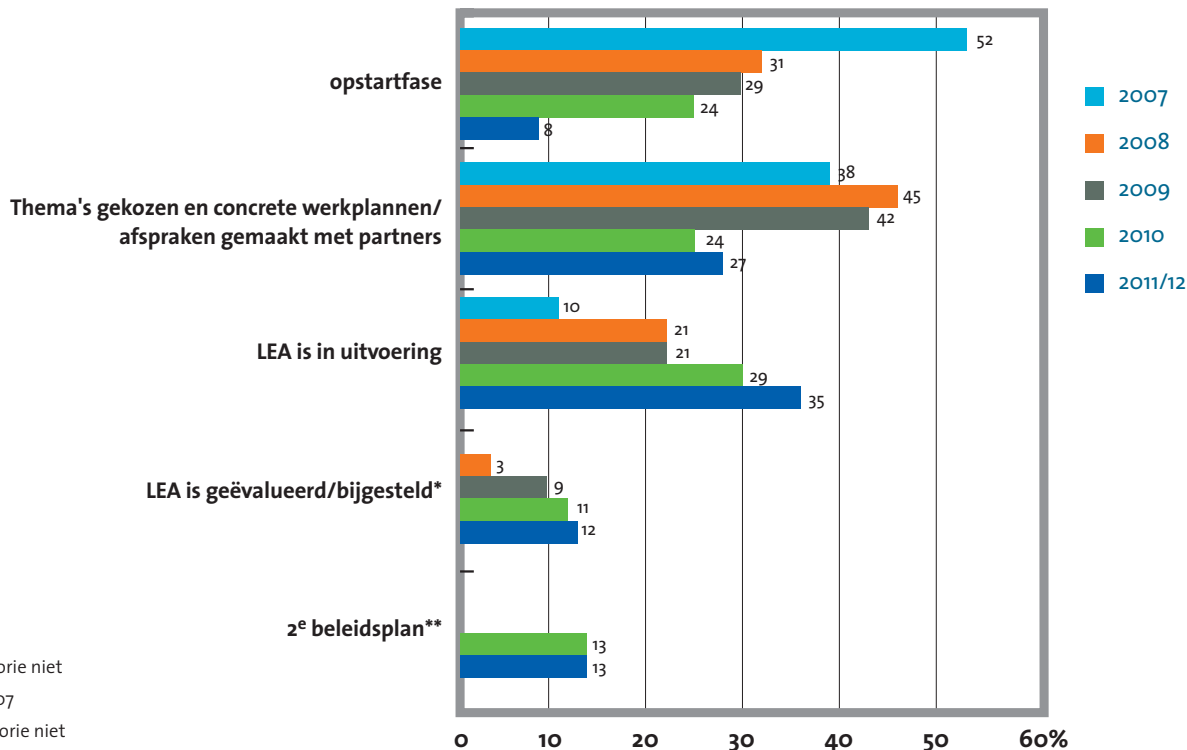
50 duizend inwoners) was het grootst in 2010 en van de kleinste gemeenten (minder dan 20 duizend inwoners) in 2011/2012 (zie figuur 2).

De LEA is in uitvoering

De meerderheid van de LEA's zit inmiddels in de uitvoeringsfase of verder (zie figuur 3). Een deel van deze LEA's is zelfs al een keer geëvalueerd en bijgesteld of aan een tweede termijn begonnen (een tweede beleidsplan). Als we de ontwikkeling over de jaren heen bekijken, zien we dat de LEA zich steeds vaker in een gevorderd stadium bevindt.

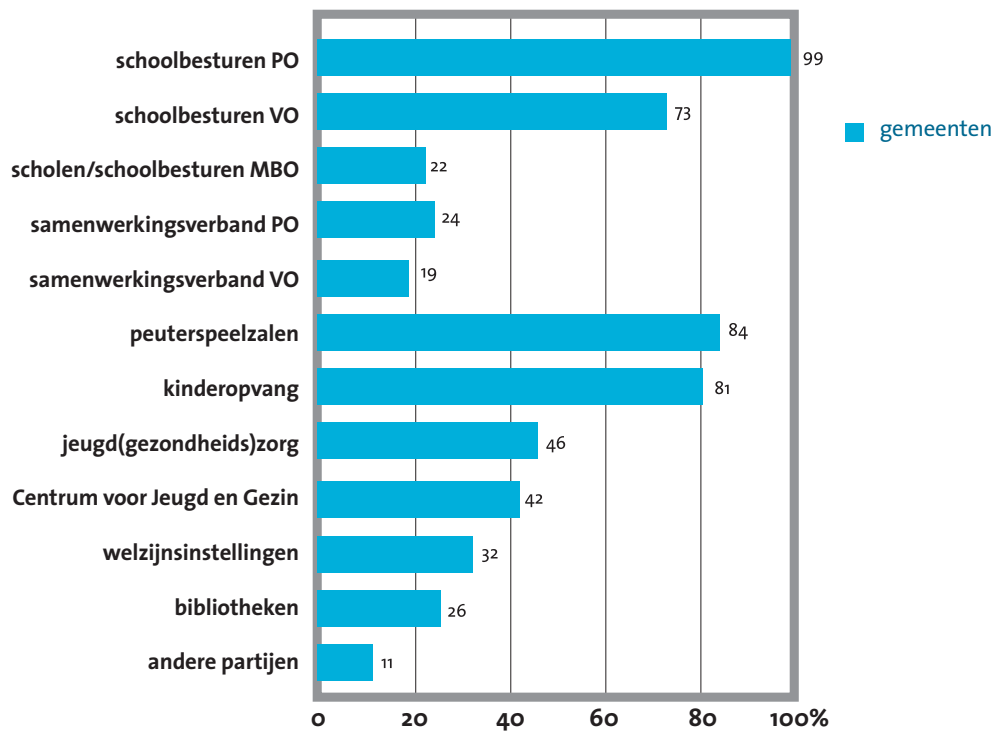
Figuur 2 Percentage gemeenten dat overlegt op een LEA manier naar gemeentegrootte

* antwoordcategorie niet aanwezig in 2007

** antwoordcategorie niet aanwezig in 2007 en 2008

Figuur 3 Fase waarin de LEA zich bevindt in percentages (volgens gemeenten)

Figuur 4 Partijen die betrokken zijn bij de LEA, in percentages (volgens gemeenten)

2.2 LEA-Partners

Net als voorgaande jaren zijn schoolbesturen primair onderwijs de belangrijkste LEA-partners van gemeenten, zij zijn vrijwel altijd betrokken bij het overleg. Andere veel genoemde betrokken partijen zijn de peuterspeelzalen, kinderopvang en schoolbesturen voortgezet onderwijs (zie figuur 4).

Samenwerkingsverbanden po en vo schuiven vooral bij grote tot zeer grote gemeenten aan bij de LEA-tafel. De verklaring hiervoor ligt waarschijnlijk in de gebiedsgrootte waarin de samenwerkingsverbanden actief zijn. Bij grote gemeenten komt deze vaker ongeveer overeen met de gemeentegrenzen. Ook ROC's zitten voornamelijk bij (zeer) grote gemeenten aan

tafel. Hier geldt dat het voedingsgebied van deze ROC's vaak grotendeels samenvalt met deze grote gemeenten.

2.3 Thema's

Welke onderwerpen staan er op de gezamenlijke agenda van gemeenten en bestuurlijke partners? Bij het bevragen van gemeenten die de opstartfase van de LEA gepasseerd zijn (zie paragraaf 2.1), hebben we dit jaar de thema's verdeeld over vijf categorieën: het jonge kind, schoolloopbaan, onderwijsinhoudelijke thema's, school en omgeving en Passend onderwijs en zorg. Van elk van deze categorieën geven we de uitkomsten weer.

‘Het jonge kind’ op de LEA

Op vrijwel elke LEA worden thema’s besproken uit de categorie ‘het jonge kind’ (98%). Hiervan is VVE als thema veruit de meest genoemde (zie tabel 1). Ook verdergaande samenwerking tussen peuterspeelzalen en kinderopvang staat op meer dan de helft van de agenda’s geagendeerd. Startgroepen voor peuters is een nieuw thema. In september 2011 is een landelijke pilot gestart,

Tabel 1 *Het percentage LEA’s met voor- en vroeg-schoolse educatie thema’s (volgens gemeenten)*

‘Het jonge kind’	Op de LEA 2011/12
Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)	94%
Verdergaande samenwerking tussen peuterspeelzalen en kinderopvang	64%
Toekomst regulier peuterspeelzaalwerk	42%
Startgroepen peuters	20%
Geen thema’s op de LEA in deze categorie	2%

waarbij voorschoolse VVE-groepen worden geleid door een pedagogisch medewerker en een leerkracht basisonderwijs, onder regie van de basisschool. Sommige (grote) steden hebben hun eigen variant van de startgroepen, ook met hbo-beroepskrachten op de voorschoolse VVE-groepen. Hoewel de startgroepen peuters de laatste tijd veel landelijke aandacht krijgen, wordt dit onderwerp vooralsnog niet door veel gemeenten besproken. Wel is het zo dat hoe groter de gemeente is, hoe vaker het thema startgroepen geagendeerd staat (40% van de zeer grote LEA-gemeenten bespreekt dit thema). Vooral schoolbesturen hebben belangstelling voor het thema startgroepen. Bijna tweederde van de schoolbesturen primair onderwijs vindt dit een belangrijk gespreksonderwerp voor gezamenlijk overleg. Bij de gemeenten is de animo minder groot: 26% van de gemeenten met een

LEA vindt het een interessant thema voor het komende jaar.

Schoolloopbaan op de LEA

Schoolloopbaan thema’s staan bij bijna alle gemeenten met een LEA op de agenda (93%). De doorgaande leerlijn is in deze categorie het meest genoemd, op een ruime meerderheid van de LEA’s wordt dit onderwerp geagendeerd (zie tabel 2). Ook voortijdig schoolverlaten en de doorstroom po-vo komen op ruim de helft van de agenda’s voor. Bij voortijdig schoolverlaten en doorstroom vmbo-mbo geldt: hoe groter de gemeente, hoe groter de kans dat het op de agenda staat.

Bijna alle schoolbesturen vinden voortijdig schoolverlaten belangrijk voor overleg. Ongeveer driekwart overlegt hier daadwerkelijk over met gemeenten.

Tabel 2 *Het percentage LEA’s met schoolloopbaan thema’s (volgens gemeenten)*

Schoolloopbaan	Op de LEA 2011/12
Doorgaande leerlijnen	83%
Voortijdig schoolverlaten	56%
Doorstroom po-vo	53%
Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	25%
Doorstroom vmbo-mbo	19%
Geen thema’s op de LEA in deze categorie	7%

Door de economische en maatschappelijke ontwikkelingen van dit moment, is het verbeteren van de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt landelijk gezien een actueel thema. Momenteel bespreekt een kwart van alle LEA-gemeenten dit onderwerp in het LEA-overleg. Ook hierbij geldt: hoe groter de gemeente, hoe vaker het onderwerp op de agenda staat. De kans bestaat dat de aansluiting onderwijs-

arbeidsmarkt de komende jaren vaker op de agenda zal verschijnen: 42% van alle LEA-gemeenten geeft los van de agendering aan dit een interessant thema te vinden. Uitgesplitst naar gemeente grootte zien we wederom dat dit vooral een thema van de grote tot zeer grote gemeenten is. Slechts 20% van de kleine gemeente vindt dit een interessant onderwerp voor het komende jaar, tegenover 80% van de zeer grote gemeente. Schoolbesturen zouden het vaker met gemeenten willen hebben over de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Driekwart van de schoolbesturen vindt het belangrijk om het hierover met gemeenten te hebben, minder dan de helft doet dit ook daadwerkelijk.

Onderwijsinhoudelijke thema's op de LEA

Van de gemeenten met een LEA overlegt 86% met bestuurlijke partners over onderwijsinhoudelijke thema's. Vooral over taalbeleid, sport en bewegen, cultuureducatie en leesbevordering wordt gesproken met elkaar (zie tabel 3). Bij leesbevordering valt op dat dit thema vooral bij kleine gemeenten op de agenda staat (60%). In kleine gemeenten wordt leesbevordering vaak ingezet om achterstanden tegen te gaan. Bij schoolbesturen staat bij een ruime meerderheid sport en bewegen en cultuureducatie ook hoog op de lijst van gewenste gespreksonderwerpen. Taalbeleid vindt net iets meer dan de helft van de schoolbesturen belangrijk voor overleg.

School en omgeving op de LEA

De categorie school en omgeving wordt in bijna al het LEA-overleg besproken (97%). Het meest genoemde thema op de agenda is de brede school/integrale kindcentrum (zie tabel 4). Dit thema bespreekt driekwart van de gemeenten met LEA-partners. Ook onderwijshuisvesting is een belangrijk onderwerp van gesprek. Schoolbesturen vinden onderwijshuisvesting van alle LEA-thema's het belangrijkste gespreksonderwerp en bijna iedereen overlegt hier ook daadwerkelijk over.

Tabel 3 Thema's op de LEA: onderwijsinhoudelijke thema's

Onderwijsinhoudelijke thema's	Op de LEA 2011/12
Taalbeleid	60%
Sport en bewegen	56%
Cultuureducatie	53%
Leesbevordering/ (school)bibliotheek	43%
Natuur, milieu en duurzaamheid	16%
Burgerschap	15%
Wetenschap & Techniek	10%
Excellentie	10%
Geen thema's op de LEA in deze categorie	14%

Ouderbetrokkenheid staat, ondanks de recente landelijke aandacht, net niet bij een meerderheid van LEA-gemeenten op de agenda. Los van de agendering vindt eenzelfde percentage LEA-gemeenten (40%) ouderbetrokkenheid een interessant onderwerp voor het komende jaar. Wanneer we kijken naar gemeentegrootte vinden kleine gemeenten dit onderwerp iets minder interessant dan grote gemeenten.

Vooral gemeenten met minder dan 50.000 inwoners hebben aangegeven dat krimp bij hen op de LEA staat. Hierbij is ook gevraagd naar het stadium van overleg. Uit de antwoorden blijkt dat ruim de helft van de gemeenten zich nog in de verkennende fase bevindt. Een derde is al wat verder en werkt aan het opstellen van beleid om problemen aan te pakken of te voorkomen. Een klein deel bevindt zich al in de uitvoeringsfase en pakt problemen daadwerkelijk aan. Een ruime meerderheid van de schoolbesturen noemt krimp een belangrijk thema voor gezamenlijk overleg, de helft overlegt hier ook daadwerkelijk over.

Tabel 4 Thema's op de LEA: school en omgeving

School en omgeving	Op de LEA 2011/12
Brede school/Integrale kindcentra (IKC)	76%
Onderwijshuisvesting	69%
Buitenschoolse opvang	46%
Ouderbetrokkenheid	43%
Krimp	42%
Welzijn	38%
Integratie/segregatie	31%
Onderwijskwaliteit/zwakke scholen	23%
Geen thema's op de LEA in deze categorie	3%

Tabel 5 Thema's op de LEA: passend onderwijs en zorg

Passend onderwijs en zorg	Op de LEA 2011/12
Zorg in en om de school/ZAT	87%
Passend onderwijs	87%
Centra voor Jeugd en Gezin (CJG)	87%
Jeugdzorg en/of preventief jeugdbeleid	73%

Passend onderwijs en zorg

Passend onderwijs is sterk in opkomst als LEA-thema. Vorig jaar was dit geagendeerd bij 64% van de LEA's, nu al bij bijna negentig procent (zie tabel 5). Andere zorgthema's als Zorg in en om de School (ZioS) en het CJG waren ook vorig jaar al belangrijke LEA-thema's.

Ook voor schoolbesturen zijn deze thema's van groot belang, desondanks geeft een derde van hen aan (nog) geen overleg met gemeenten te voeren over zorg- en adviesteams en Passend onderwijs. In hoofdstuk 4 gaan we uitgebreider in op Passend onderwijs en transitie Jeugdzorg.

3

REGIONAAL OVERLEG

Naast het lokale overleg wordt regionaal overleg tussen gemeenten en schoolbesturen belangrijker. De opkomst van thema's als Passend onderwijs en Jeugdzorg draagt hier sterk aan bij. In dit hoofdstuk schetsen we de stand van zaken. Hoeveel gemeenten voeren regionaal overleg? Welke thema's worden regionaal opgepakt en wie zijn daarbij betrokken? Hoeveel gemeenten organiseren het regionale overleg op basis van een Regionale Educatieve Agenda (REA)?

Regionaal overleg neemt niet toe

Naast het verplichte regionale overleg over de aanpak en registratie van voortijdig schoolverlaters in het kader van de RMC-functie, voert de meerderheid van de Nederlandse gemeenten ook regionaal overleg over andere onderwijs- en jeugdbeleid thema's (60%). Dit percentage is de afgelopen twee jaar vrij constant gebleven. Er is dus geen sprake van een toename in het aantal gemeenten dat naast de RMC-functie ook over andere thema's regionaal overlegt.

Passend onderwijs belangrijk thema

Het belangrijkste regionale overlegthema is Passend onderwijs. De helft van alle gemeenten overlegt hierover op regionaal niveau (zie tabel 6). Andere belangrijke regionale gespreksonderwerpen zijn: de zorg in het voortgezet onderwijs, de samenwerking tussen het voortgezet onderwijs en jeugdvoorzieningen en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. De eerste twee van deze onderwerpen werden ook het voorgaande jaar al regelmatig op regionaal niveau besproken.

Passend onderwijs en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt zijn nieuw in dit rijtje. Deze twee

onderwerpen hebben het afgelopen jaar duidelijk meer urgentie gekregen op regionaal niveau.

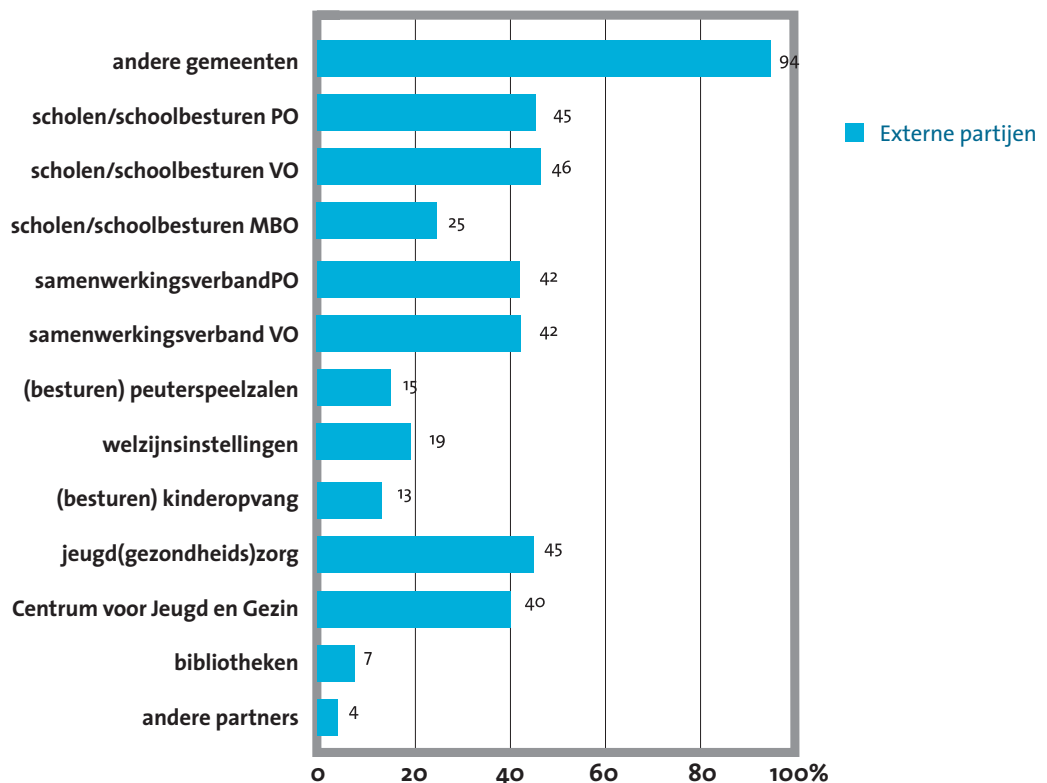
Tabel 6 Thema's voor regionaal overleg op het gebied van onderwijs- en jeugdbeleid

	% gemeenten 2011/12
Passend onderwijs	51%
Zorg in het vo	33%
Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt	28%
Samenwerking vo en jeugdvoorzieningen	27%
Aansluiting po – vo	17%
Krimp	15%
Aansluiting vmbo – mbo	15%
Schoolbegeleiding	14%
Leerlingstromen en/of onderwijsaanbod	14%
Spreading achterstandsl leerlingen of allochtone/autochtone leerlingen	4%

Regionale overlegpartners

Bij het regionale overleg zijn bijna altijd meerdere gemeenten betrokken (zie figuur 5). Dit is gezien de schaal waarop het overleg plaatsvindt niet verwonderlijk. De belangrijkste andere partijen in het regionale overleg zijn volgens gemeenten: scholen/schoolbesturen primair- en voortgezet onderwijs en de samenwerkingsverbanden primair- en voortgezet onderwijs. Van alle schoolbesturen voortgezet onderwijs geeft een meerderheid aan regionaal met gemeenten om tafel te zitten (70%, waarvan 56% ook op andere thema's dan voortijdig schoolverlaten). Binnen het primair onderwijs lijkt regionaal overleg minder belangrijk, 30% zegt hierbij betrokken te zijn. Dit is begrijpelijk, aangezien veel po-besturen veel vaker lokaal zijn georganiseerd dan vo-besturen.

Wel opvallend is dat volgens gemeenten scholen/schoolbesturen voor middelbaar beroepsonderwijs nu veel minder vaak een partner zijn in het overleg op regionaal niveau, terwijl dit juist regionaal opererende instellingen zijn (in 2010 lag het percentage op 43%). Een uitsplitsing naar gemeentegrootte laat zien dat, wanneer het mbo betrokken is, zij vooral aansluiten bij zeer grote gemeenten voor het regionale overleg. Ook voor het regionale overleg geldt: hoe groter de gemeente hoe vaker het mbo bij het overleg betrokken wordt. Eerder zagen we in hoofdstuk 2.3 dat leesbevordering bij een meerderheid van kleine gemeenten op de LEA staat. Bij de regionale partners zien we deze trend terug. Voor alle gemeenten samen zijn bibliotheken zelden regionale partners (7%), maar door kleine gemeenten worden ze vaker bij het regionale overleg betrokken (13%).

Figuur 5 Partijen die betrokken zijn bij regionaal overleg, in percentages (volgens gemeenten)

Inzet REA constant

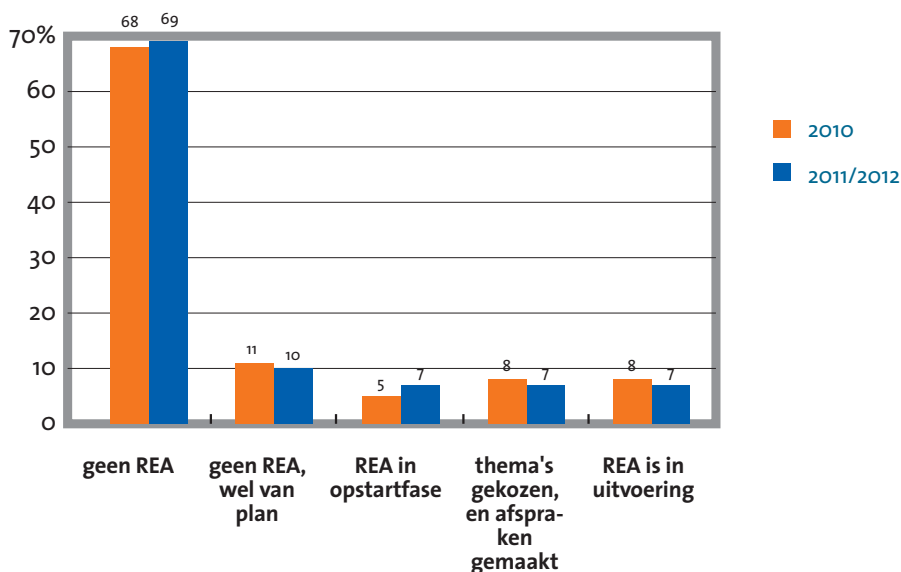
In tegenstelling tot de LEA, waarvan het gebruik jaarlijks toeneemt, blijft de inzet van de REA constant. Zowel in 2010 als in 2011/12 wordt 21% van het regionale overleg in Nederland gevoerd op basis van een REA. Daar waar de REA wordt ingezet, bevindt deze zich net als in 2010 voornamelijk nog in de voorbereidende fase, op weg naar de daadwerkelijke uitvoering (zie figuur 6).

Regioafbakening meest voorkomend knelpunt

De meeste gemeenten ervaren knelpunten in de regionale afstemming en samenwerking op het gebied van onderwijs- en jeugdbeleid (zie tabel 7). De belangrijkste knelpunten zijn de regioafbakening en tegengestelde belangen. Als hiervoor een oplossing wordt gevonden, kan dat een belangrijke stimulans zijn voor de uitbreiding van het overleg tussen schoolbesturen en gemeenten op regionaal niveau.

Tabel 7 Knelpunten die gemeenten ervaren in de regionale afstemming en samenwerking

Regioafbakening	34%
Tegengestelde belangen	32%
Samenwerking tussen gemeenten en schoolbesturen	27%
Samenwerking tussen gemeenten	23%
Samenwerking tussen schoolbesturen	17%
Deskundigheid ambtenaren	8%
Anders	14%
Geen knelpunten	20%

Figuur 6 De mate waarin gemeenten de REA inzetten bij regionaal overleg over onderwijs- en jeugdbeleid en de fase waarin deze zich bevindt (in percentages)

4

PASSEND ONDERWIJS EN TRANSITIE JEUGDZORG

De invoering van het nieuwe beleid rondom Passend onderwijs en de transitie van de Jeugdzorg zijn belangrijke operaties in de nabije toekomst. Passend onderwijs is de laatste jaren snel gestegen in de toptien van LEA-thema's. Het thema krijgt daarom in dit hoofdstuk apart de aandacht. Welke thema's rondom deze operaties komen binnen de LEA aan bod? Wie zijn de gesprekspartners? Wat zijn de gespreksonderwerpen? En op welk niveau kunnen afspraken het beste gemaakt worden? Deze vragen staan in dit hoofdstuk centraal.

4.1 Passend onderwijs en Jeugdzorg op de LEA

In de meeste gemeenten wordt binnen de LEA gesproken over Passend onderwijs, Zorg in en om de School/Zorg- en Adviesteams (ZAT), Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) en de Jeugdzorg en/of het preventief jeugdbeleid (zie ook paragraaf 2.3).

In de meeste gemeenten zijn deze thema's (nog) geen vast agendapunt (zie tabel 8). Bij ongeveer één op de vijf gemeenten zijn Zorg in en om de School en Passend onderwijs vaste agenda-

punten; jeugdzorg in één op de tien gemeenten. Of deze thema's wel of niet op de LEA staan, hangt samen met de gemeentegrootte. Bij vrijwel alle grote gemeenten staan Passend onderwijs en zorg op de LEA; bij kleine tot middelgrote gemeenten is dat in mindere mate het geval.

4.2 Gesprekspartners en gespreksonderwerpen

Drie kwart van de gemeenten bespreekt de thema's met schoolbesturen en met andere gemeenten (zie tabel 9); iets meer dan de helft

Passend onderwijs en zorg op de LEA	Ja, geen vast agendapunt	Ja, vast agendapunt	Totaal
Zorg in en om de School/Zorg- en Adviesteams (ZAT)	69%	18%	87%
Passend onderwijs	66%	21%	87%
Centra voor Jeugd en Gezin (CJG)	69%	17%	87%
Jeugdzorg en/of preventief jeugdbeleid	63%	10%	73%

Tabel 8 Passend onderwijs en zorg op de LEA

met de samenwerkingsverbanden po en de zorginstellingen. De samenwerkingsverbanden vo en de provincie zijn voor ongeveer 40% van de gemeenten een gesprekspartner. Hoe groter de gemeente, hoe vaker bovengenoemde gesprekspartners aan tafel zitten om het met de

Tabel 9 *Gesprekspartners van de gemeente bij thema's op het gebied van Passend onderwijs en Jeugdzorg*

Gesprekspartners	% gemeenten
Schoolbesturen	77%
Andere gemeenten	76%
Samenwerkingsverband po	57%
Zorginstellingen	53%
Samenwerkingsverband vo	43%
Provincie	37%
Anders, bijvoorbeeld het CJG, de kinderopvang, de peuterspeelzaal en schooldirecties	12%
We bespreken de thema's jeugdzorg en Passend onderwijs (nog) niet	8%

gemeente over Jeugdzorg en Passend onderwijs te hebben.

Aan gemeenten en schoolbesturen is gevraagd welke onderwerpen in relatie tot Passend onderwijs en Jeugdzorg worden gesproken. Voor zowel de gemeenten als de schoolbesturen po en vo geldt dat zij het meest met elkaar in gesprek zijn over de afstemming ZAT/CJG (zie tabel 10). Een ander gesprekspunt is de onderwijshuisvesting. Dit lijkt overigens met name voor de schoolbesturen vo te gelden. Van hen geeft 57% aan hierover met de gemeente in gesprek te zijn, bij de schoolbesturen po is dit 42%.

Over de ondersteuningsprofielen per school wordt relatief weinig overlegd tussen de gemeenten en schoolbesturen. Ook de transitie van de Jeugdzorg naar de gemeente is nog niet vaak een agendapunt op de LEA.

Passend onderwijs wordt soms gezien als een thema dat vooral de schoolbesturen aangaat en pas in tweede instantie de gemeente. Toch zijn de gemeenten in de ogen van de meeste schoolbesturen po en vo belangrijke gesprekspartners bij de invoering van Passend onderwijs. Bijna de helft van de schoolbesturen geeft aan dat afstemming met de gemeente gewenst is. Een kwart vindt afstemming zelfs heel belangrijk. Deze afstemming moet in de ogen van de meeste schoolbesturen gericht zijn op de aansluiting

Tabel 10 *Passend onderwijs en zorg op de LEA*

Gespreksonderwerpen	% gemeenten	% schoolbesturen po en vo
Afstemming ZAT/CJG	80%	65%
Onderwijshuisvesting	37%	56%
Het ondersteuningsplan van de samenwerkingsverbanden	31%	39%
Leerlingvervoer	31%	24%
Het ondersteuningsprofiel van de scholen	19%	29%
Anders, bijvoorbeeld de afstemming Passend onderwijs en transitie Jeugdzorg en krimp	16%	7%
Geen van deze onderwerpen	5%	8%

van het Passend onderwijs en de transitie van de Jeugdzorg. Er moet gestreefd worden naar een integrale aanpak en een dekkend aanbod aan onderwijs en zorg voor leerlingen. Slechts 28% van de schoolbesturen ziet het nut van afstemming met de gemeente niet of ziet het als een formaliteit, iets dat voornamelijk wordt gedaan omdat het (wettelijk) verplicht is.

4.3 Niveau van afspraken maken en belangrijkste opgaven

Afspraken over de invoering van Passend onderwijs en de transitie van de Jeugdzorg kunnen op verschillende niveaus worden gemaakt.

Gevraagd is naar het wenselijke niveau voor afspraken die nu worden gemaakt en voor afspraken in de nabije toekomst.

De schoolbesturen vinden in meerderheid dat dit het beste op het niveau van de samenwerkingsverbanden Passend onderwijs kan gebeuren (68%; zie tabel 11). Bij de gemeenten zijn de meningen verdeeld. Naast het samenwerkingsverband vinden veel gemeenten het lokale niveau belangrijk. Verder geeft 16% van de gemeenten aan dat de afspraken ook op het niveau van de jeugdzorgregio gemaakt kunnen worden. Schoolbesturen denken daar anders

over. Voor weer andere gemeenten hangt het overlegniveau af van het onderwerp.

In de toekomst wordt het lokale niveau minder belangrijk voor overleg over Passend onderwijs en Jeugdzorg, lijken ook de gemeenten te vinden. Ruim een kwart vindt dat dit nu het beste niveau is voor afspraken, maar voor de toekomst vindt slechts 8% van de gemeenten dit (zie tabel 12). Het percentage gemeenten dat van mening is dat het niveau van de jeugdzorgregio het beste niveau is blijft ongeveer gelijk.

Volgens de schoolbesturen po en vo is er weinig verschil tussen het gewenste niveau om afspraken te maken voor nu en voor de toekomst. Nu al is dat voor de meerderheid het samenwerkingsverband; in de toekomst zal dat zo blijven.

De afspraken over de invoering van Passend onderwijs en de transitie van de Jeugdzorg gaan in bijna drie kwart van de gemeenten over het proces (zie tabel 13). Er wordt onder andere gesproken over de verantwoordelijkheden van de verschillende partners. Daarnaast hebben de afspraken in veel gemeenten betrekking op de inhoud. Een kwart van de gemeenten maakt afspraken over de doelen en de monitoring. Bovenstaande beeld wordt bevestigd wanneer we vragen naar wat op dit moment de belangrijkste opgaven zijn in het kader van de invoering

Tabel 11 Niveau waarop afspraken nu het beste gemaakt kunnen worden

Niveau	% gemeenten	% schoolbesturen po en vo
Samenwerkingsverband Passend onderwijs	28%	68%
Lokaal	27%	19%
Jeugdzorgregio	16%	2%
RMC-regio	8%	3%
GGD-regio	6%	1%
Landelijk	1%	3%
Provinciaal	0%	1%
Anders, afhankelijk van het thema/onderwerp	15%	4%

Tabel 12 Niveau waarop afspraken op termijn het beste gemaakt kunnen worden

Niveau	% gemeenten	% schoolbesturen po en vo
Samenwerkingsverband Passend onderwijs	37%	66%
Lokaal	8%	14%
Jeugdzorgregio	18%	4%
RMC-regio	9%	5%
GGD-regio	8%	1%
Landelijk	0%	3%
Provinciaal	3%	3%
Anders, afhankelijk van het thema/onderwerp	17%	5%

van Passend onderwijs en de transitie van de Jeugdzorg.

Volgens de schoolbesturen liggen de belangrijkste opgaven op drie terreinen: 1) organisatorisch/bestuurlijk, 2) financieel en 3) inhoudelijk. In de eerste plaats moeten samenwerkingsverbanden tot stand worden gebracht. Dit vereist onder meer een nieuwe bestuurlijke inrichting en nieuwe samenwerkingsrelaties. Om de inrichting van de samenwerkingsverbanden te kunnen regelen (uiterlijk november 2013) moeten over dit alles afspraken gemaakt worden. De financiën van Passend onderwijs vormen een ander punt van zorg. Daarbij moeten we wel opmerken dat de enquête is uitgevoerd vóórdat de bezuinigingen op Passend onderwijs zijn geschrapt. Maar ook zonder bezuinigingen krijgen samenwerkingsverbanden te maken met de gevolgen van de verevening; sommige samenwerkingsverbanden gaan er financieel op vooruit, andere gaan er op achteruit. Een andere vraag is: hoe moeten de middelen worden verdeeld over de instellingen? Hoeveel moet worden ingezet voor lichte en zware ondersteuning. Hiermee komen we op de derde, inhoudelijke opgave: hoe kunnen alle leerlingen de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben? Schoolbesturen noemen hierbij als

Tabel 13 Het soort afspraken dat gemaakt wordt over Passend onderwijs en transitie Jeugdzorg

Soort afspraken	% gemeenten
Afspraken over proces (wie doet wat)	73%
Inhoudelijke afspraken (visie & ambities)	63%
Afspraken over doelen & monitoring (streefcijfers)	25%
Anders, de afspraken zijn in voorbereiding, er wordt nu gesproken over wat we elkaar kunnen bieden	9%
Geen afspraken	11%

belangrijke aandachtspunten indicatiestelling en deskundigheidsbevordering van docenten. Gemeenten zien naast de bovengenoemde opgaven vooral de afstemming tussen Passend onderwijs en transitie van de Jeugdzorg als een belangrijke kwestie. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de positie van de Centra voor Jeugd en Gezin en de ZAT's. Een ander verwant thema is de preventie van voortijdig

schoolverlaten. Voor verscheidene gemeenten is een integrale aanpak het ideaal. In het belang van de kinderen en jongeren met extra ondersteuningsbehoeften moeten onderwijsbeleid en jeugdbeleid beter dan voorheen op elkaar worden afgestemd.

5

VOOR- EN VROEGSCHOOSE EDUCATIE EN HARMONISATIE

De Inspectie van het Onderwijs houdt structureel toezicht op de kwaliteit van VVE in alle gemeenten die een OAB-uitkering ontvangen. Dat is geregeld in de Wet OKE, met als doel de kwaliteit van VVE te versterken. Aan de OAB-gemeenten is gevraagd welke aspecten het komende jaar binnen het VVE-beleid bijzondere aandacht zullen krijgen. Drie kwart van de gemeenten (75%) antwoordt dat zij de doorgaande lijn tussen voor- en vroegschoolse educatie willen verbeteren. Rond de 60% geeft aan (ook) te zullen werken aan het vergroten van het bereik van voorschoolse educatie, het verbeteren van de kwaliteit van het VVE-aanbod en aan het maken van resultaatafspraken vroegschoolse educatie.

Het actieplan ‘Basis voor presteren’ heeft geleid tot bestuursafspraken tussen de rijksoverheid en de grote gemeenten, G4 en G33, voor de periode 2012-2015. Deze afspraken moeten ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen met een taalachterstand gebruik kunnen maken van hoogwaardige onderwijsvoorzieningen. Om hun ontwikkelingskansen te vergroten wordt extra geld uitgetrokken voor de verbetering van de kwaliteit en beschikbaarheid van VVE. Daarnaast investeert het rijk in kwaliteitsverhoging en uitbreiding van voorzieningen voor extra leertijd, zoals schakelklassen en zomerscholen.

VVE: accent op kwaliteit

Veel OAB-gemeenten die niet tot de G4 of G33 behoren, en dus niet worden meegenomen in de bestuursafspraken die de rijksoverheid maakt over onder meer VVE tot 2015, hebben wél soortgelijke ambities voor de komende tijd geformuleerd. Deze ambities hebben voornamelijk

betrekking op ouderbetrokkenheid (51%) en opbrengstgericht werken (35%). Een klein deel (15%) wil het taalniveau van leidsters gaan verbeteren. Slechts 2% is van plan meer hbo-ers aan te trekken.

Tabel 14 Aanvullende plannen VVE (OAB, niet G4 of G33)

Ambities VVE komende jaren	% gemeenten 2011/2012
Vergroten ouderbetrokkenheid bij VVE	51%
Opbrengstgericht werken voorschools	35%
Verbeteren van taalniveau van leidsters/pedagogisch medewerkers	15%
Meer hbo-ers in de voorschoolse educatie	2%
Anders	32%

Sommige gemeenten noemden nog andere plannen, zoals het borgen van kwaliteit, het implementeren van een nieuwe methode en het versterken van zorg in de voorschoolse voorzieningen. Tot slot geven veel gemeenten aan geen aanvullende plannen te maken, of te kunnen maken wegens gebrek aan middelen.

De wet OKE verplicht gemeenten en schoolbesturen tot overleg en tot het maken van resultaatafspraken over de vroegschoolse educatie. Aan besturen voor primair onderwijs is gevraagd of zij in het kader van vroegschoolse educatie overleg voeren en resultaatafspraken maken met gemeenten. Vrijwel alle schoolbesturen (van scholen met vroegschoolse educatie) overleggen met gemeenten over dit onderwerp. Een kwart van de schoolbesturen heeft inmiddels resultaatafspraken gemaakt.

Harmonisatie voorschoolse voorzieningen: positie peuterspeelzaalwerk

De Wet OKE is ook van grote betekenis voor de harmonisatie tussen peuterspeelzalen en kinderopvang. De wet schakelt kwaliteitseisen voor peuterspeelzalen en kinderopvang gelijk, waardoor samenwerking eenvoudiger wordt.

Aan gemeenten is gevraagd welke plannen of ambities zij voor de komende jaren hebben met het reguliere peuterspeelzaalwerk. Van hen antwoordt 42% dat zij het reguliere peuterspeelzaalwerk willen verstevigen en professioneler gaan maken. Bijna net zoveel gemeenten (35%) zijn van plan het reguliere peuterspeelzaalwerk meer te gaan onderbrengen bij kinderdagverblijven. Een klein deel (9%) wil peuterspeelzalen onderbrengen bij schoolbesturen. Een kwart van de gemeenten heeft al belangrijke stappen gezet op weg naar harmonisatie: men heeft het onderbrengen van peuterspeelzalen bij kinderdagverblijven al achter de rug, men heeft een vorm van samenwerking met kinderdagverblijven of basisscholen geregeld of men werkt toe naar integrale kindcentra.

De afgelopen jaren is de samenwerking tussen peuterspeelzalen en kinderdagverblijven op gang gekomen. In de meeste gemeenten bestaat wel een vorm van samenwerking. Gemeenten met verregaande samenwerking zijn vooralsnog in de minderheid (zie tabel 15). Ruim een derde van de gemeenten (36%) spreekt van samenwerking op kleine schaal. In een iets kleiner aantal gemeenten (31%) werken

Tabel 15 Samenwerkingsafspraken peuterspeelzalen-kinderdagverblijven

Samenwerkingsafspraken tussen peuterspeelzaalorganisaties en kinderdagverblijven	% gemeenten 2011/2012
Geen samenwerkingsafspraken, peuterspeelzaalorganisaties en kinderdagverblijven werken helemaal gescheiden	12%
Peuterspeelzaalorganisaties en kinderdagverblijven werken op zeer beperkte schaal samen, er vindt met name kennisuitwisseling plaats	22%
Peuterspeelzaalorganisaties en kinderdagverblijven werken op kleine schaal samen	36%
Peuterspeelzaalorganisaties en kinderdagverblijven werken op grote schaal samen	31%

peuterspeelzaalorganisaties en kinderdagverblijven al op grote schaal samen.

Veel gemeenten hebben wel plannen en ambities voor de komende jaren, op het vlak van samenwerking tussen peuterspeelzalen en kinderdagverblijven (zie tabel 16).

Tabel 16 Ambities/plannen voor samenwerking tussen peuterspeelzalen en kinderdagverblijven

Ambities/plannen voor samenwerking peuterspeelzalen en kinderdagverblijven	% gemeenten 2011/2012
(Nog) geen ambities/plannen om samenwerking te bewerkstelligen	20%
Op beperkte schaal samenwerken	9%
Nauwe samenwerking, het blijven wel twee aparte voorzieningen	24%
Peuterspeelzalen gaan op in een instelling van kinderopvang	18%
Ontwikkeling van één kindcentrum, inclusief een flexibel aanbod peuterspeelzaalwerk	29%

Ongeveer 70% streeft naar een intensieve vorm van samenwerking: de ontwikkeling van een integraal kindcentrum (29%), opgaan van peuterspeelzalen in kinderdagverblijf of nauwe samenwerking met behoud van aparte voorzieningen (24%). Een klein deel heeft plannen voor samenwerking op beperkte schaal. Een vijfde van de gemeenten heeft geen ambities op dit vlak.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg

Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn

Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu

Vv Ww Xx Yy Zz ! ?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 - +

Letter/cijferkaart Schrijven in de basisschool Jacob Dijkstra

UITBREIDING ONDERWIJSTIJD

Uitbreiding van de onderwijstijd is de laatste jaren een belangrijk middel voor het bestrijden van achterstanden en het beter benutten van talenten van leerlingen. Zo zijn er in 2009 landelijke pilots Onderwijstijdverlenging (OTV) gestart.

Ook de bestuursafspraken tussen rijksoverheid en de grote gemeenten (zie hoofdstuk 5) hebben betrekking op uitbreiding van de onderwijstijd. In de LEA-enquête is aan alle gemeenten (niet alleen G4 en G33) gevraagd naar de voorzieningen voor extra leertijd.

Voorzieningen voor extra leertijd vooral in grote gemeenten

Hoeveel gemeenten hebben een voorziening voor extra leertijd? Tabel 17 laat zien dat de meeste gemeenten (nog) geen voorzieningen voor extra leertijd hebben. Gemeenten die deze voorzieningen wel hebben, investeren vooral in schakelklassen. Een klein deel heeft zomerscholen of neemt deel aan een pilot onderwijstijdverlenging. Dan zijn er nog gemeenten die andere voorzieningen hebben met eenzelfde doelstelling, bijvoorbeeld de weekenschool, een eigen lokale vorm van een taalklas, het onderbrengen van leerlingen bij een centrumgemeente met schakelklassen en de topklas als variant op de schakelklas (zonder 'verlies' van een leerjaar).

Het zijn vooral de grotere gemeenten die voorzieningen hebben voor extra leertijd. Bijna alle grote tot zeer grote gemeenten hebben schakelklassen (respectievelijk 81% en 86%). Ook de andere voorzieningen voor extra leertijd zijn vooral gesitueerd in de grote tot zeer grote gemeenten. Het zijn ook deze gemeenten (G4 en

Tabel 17 Voorzieningen extra leertijd

Voorzieningen extra leertijd	% gemeenten 2011/2012
Schakelklassen	26%
Zomerscholen	7%
Pilot onderwijstijdverlenging	7%
Voorziening met eenzelfde doelstelling t.b.v. extra leertijd	9%
Geen voorzieningen voor extra leertijd	68%

G33) die bestuursafspraken hebben gemaakt met de rijksoverheid.

Gemeenten, die niet tot de G4 of G33 behoren maar wél voorzieningen voor extra leertijd hebben, zijn gevraagd naar plannen voor uitbreiding van deze voorzieningen (zie tabel 18).

Ruim driekwart van de gemeenten is niet van plan om de voorzieningen voor extra leertijd uit te breiden. De overige gemeenten denken aan uitbreiding van of met schakelklassen, andere

Tabel 18 *Uitbreiden voorzieningen extra leertijd
(niet G4 of 33)*

Uitbreiden voorzieningen extra leertijd	% gemeenten 2011/2012
Met (een) schakelklas (sen), voltijd/deeltijd of verlengde schooldag	10%
Met (een) zomerschool/zomerscholen	3%
Met (een) andere voorziening(en) met eenzelfde doelstelling voor extra leertijd	10%
Geen uitbreiding	78%

soortgelijke voorzieningen of zomerscholen. Wanneer er hierover afspraken met schoolbesturen worden gemaakt, gebeurt dit in gelijke mate over het proces, de inhoud en over doelen en monitoring.

Tabel 19 *Opzetten voorzieningen extra leertijd
(niet G4 of 33)*

Opzetten voorzieningen extra leertijd	% gemeenten 2011/2012
Met (een) schakelklas (sen), voltijd/deeltijd of verlengde schooldag	4%
Met (een) zomerschool/zomerscholen	2%
Met (een) andere voorziening(en) met eenzelfde doelstelling voor extra leertijd	3%
Niets opzetten	93%

Aan gemeenten, die niet tot de G4/G33 behoren en die ook nog geen voorzieningen voor extra leertijd hebben, is gevraagd of ze deze zouden willen opzetten.

Het is te verwachten dat de meeste van deze gemeenten de komende tijd niets zullen opstarten op het gebied van voorzieningen voor extra leertijd. Slechts een heel klein deel heeft plannen hiertoe. Het lijkt er op dat uit-

breiden of opzetten van voorzieningen voor extra leertijd niet of nauwelijks als wenselijk en haalbaar wordt gezien door gemeenten die niet tot de G37 behoren en dus geen extra geld ontvangen.

Tot slot is ook aan schoolbesturen gevraagd of zij belangstelling hebben voor het opzetten of uitbreiden van voorzieningen voor extra leertijd. Van de besturen heeft 31% interesse in het realiseren van schakelklassen, 20% denkt aan zomerscholen (dit geldt meer voor het voortgezet onderwijs dan het primair onderwijs) en 11% noemt een andere soortgelijke voorziening (een breder schoolconcept, kopklas). Meer dan de helft van de schoolbesturen (58%) geeft aan op dit moment geen belangstelling voor voorzieningen voor extra leertijd te hebben.

7

WELZIJN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

In dit laatste hoofdstuk gaan we in op de positionering van organisaties die zich bezighouden met welzijn en maatschappelijke dienstverlening. Besproken wordt in welke mate zij al deelnemen aan de LEA, op welk niveau (bestuurlijk overleg of werkgroep) en in hoeverre gemeenten bereid zijn om in de nabije toekomst te investeren in de samenwerking. Ook worden de belangrijkste redenen genoemd waarom dit type organisaties niet altijd deelneemt aan de LEA.

Als we het hebben over welzijn en maatschappelijke dienstverlening, bedoelen we de volgende organisaties:¹

Jeugd: kinder- en jeugdwerk, tienerwerk, jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk;

Maatschappelijkedienstverlening: algemeen maatschappelijk werk;

Wijkwerk: opbouwwerk, wijkconsulenten.

Bij enkele thema's op de LEA kunnen deze organisaties een bijdrage leveren:

- **Schoolloopbanen:** voorkomen voortijdig schoolverlaten, onderkant arbeidsmarkt (algemeen maatschappelijk werk, opbouwwerk, wijkconsulenten);
- **School en omgeving:** dagarrangementen schoolgaande kinderen po en vo; brede school (opbouwwerk, kinder- en jeugdwerk, schaalmaatschappelijk werk);
- **Passend onderwijs en zorg:** zorgstructuur, zoals ZAT en CJG (schoolmaatschappelijk werk, algemeen maatschappelijk werk).

De MO-groep Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening maakt zich hard voor een sterkere positie van dit type organisaties bij de LEA. Mede om deze reden is onderzocht hoe de positie momenteel is.

Welzijn en maatschappelijke dienstverlening bij de LEA

Aan gemeenten met een LEA is gevraagd welke van de diensten deelnemen aan het LEA overleg. Er is onderscheid gemaakt tussen het bestuurlijke LEA-overleg en de onderliggende werkgroepen.

Bij de helft van de gemeenten met een LEA zit minimaal één organisatie welzijn/maatschappelijke dienstverlening aan de bestuurlijke tafel (zie tabel 20). Het kinder- en jeugdwerk is het meest vertegenwoordigd, namelijk bij drie op de tien gemeenten. Bij een kwart van de gemeenten met een LEA zit schoolmaatschappelijk werk bij het bestuurlijk LEA-overleg. In iets mindere mate zitten ook vertegenwoordigers van het jongerenwerk en algemeen maatschappelijk werk aan tafel. Opbouwwerk en wijkconsulenten zitten nauwelijks bij gemeenten aan de bestuurlijke tafel.

Vervolgens is gevraagd naar de deelname aan de LEA-werkgroepen. Tweederde van de gemeenten heeft dergelijke werkgroepen onder het LEA bestuurlijk overleg (zie tabel 21).

2 Peuterspeelzaalwerk valt ook onder dit type organisaties, maar valt buiten het bestek van dit hoofdstuk. Immers peuterspeelzalen zijn sinds de invoering van de wet OKE één van de vier kernpartners van de LEA. Hun positie is aan bod gekomen in paragraaf 2.2.

Tabel 20 Deelnemende diensten aan bestuurlijk LEA overleg

Deelnemende diensten bestuurlijk LEA overleg	% gemeenten met een LEA 2011/2012
Kinder- en jeugdwerk	30%
Schoolmaatschappelijk werk	25%
Jongerenwerk	19%
Algemeen maatschappelijk werk	18%
Opbouwwerk	8%
Wijkconsulenten	1%
Anders	11%
Geen	49%

Tabel 21 Deelnemende diensten aan LEA werkgroepen

Deelnemende diensten LEA werkgroepen	% gemeenten met een LEA werkgroepen 2011/2012
Kinder- en jeugdwerk	34%
Schoolmaatschappelijk werk	29%
Jongerenwerk	21%
Algemeen maatschappelijk werk	18%
Opbouwwerk	12%
Wijkconsulenten	2%
Anders	31%
Geen	33%

Allereerst valt op dat welzijn en maatschappelijke dienstverlening veel meer in werkgroepen vertegenwoordigd zijn dan in het Bestuurlijke LEA. Bij tweederde van de gemeenten met LEA werkgroepen zit er een welzijns- of maatschappelijke dienstverlening-organisatie aan tafel.

Verder blijkt dat de aanwezigheid van de verschillende diensten bij werkgroepen nagenoeg hetzelfde is als aan de bestuurlijke LEA-tafel. Kinderwerk- en jeugdwerk zit bij ruim drie op de tien werkgroepen aan tafel, schoolmaatschappelijk werk bij ruim een kwart en jongerenwerk en algemeen maatschappelijk werk bij één op de vijf. Welzijn en maatschappelijke dienstverlening blijken vooral bij kleine tot middel grote gemeenten betrokken te zijn bij de LEA (zowel op bestuurlijk niveau als met werkgroepen).

Aan gemeenten met een LEA maar zonder deelnemende diensten aan het LEA bestuurlijk overleg en/of LEA werkgroepen, is gevraagd of zij kunnen aangeven wat de reden(en) is (zijn) dat er geen welzijns- of maatschappelijke diensten deelnemen aan de LEA.

Tabel 22 Redenen geen deelnemende diensten aan LEA bestuurlijk overleg of LEA werkgroepen, meerdere antwoorden mogelijk

Redenen geen deelnemende diensten aan LEA	% gemeenten 2011/2012 waarbij welzijn geen partner is
We willen de LEA beperkt houden wat betreft het aantal deelnemers	47%
LEA is nog in opstartfase of groei-fase, wellicht later wel dit soort organisaties erbij	18%
Overleg met dit soort organisaties is anders georganiseerd, buiten LEA om	16%
De diensten staan niet op ons bestuurlijk netvlies	11%
Ze hebben geen inhoudelijke inbreng	4%
Ze hebben geen expertise	0%
Anders/geen antwoord	7%

Meest genoemde reden voor geen deelname is dat men het aantal deelnemers aan de LEA (met name bestuurlijk) beperkt wil houden. Dit wordt

vooral door (zeer) grote gemeenten genoemd als reden. Veel gemeenten beginnen de LEA dus bewust beperkt, een deel komt hiervan terug en is van plan de LEA te verbreden. Een andere veel genoemde reden is dat er via andere overleggen goede contacten zijn met dit soort organisaties. Om deze reden worden ze niet betrokken bij de LEA. Het is in ieder geval duidelijk dat het geen gebrek aan expertise of inhoudelijke inbreng is, want deze reden worden niet of nauwelijks genoemd.

Tot slot is gevraagd of gemeenten, met en zonder LEA, het belangrijk vinden om in de nabije toekomst te investeren in de samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke diensten binnen en/of buiten het LEA verband. Hierop gaf 85% aan dit te willen. Ook hier zien we dat gemeenten het belang van organisaties voor welzijn- en maatschappelijke dienstverlening inzien.

MEER WETEN?

Websites:

www.delokaleeducatieveagenda.nl

www.passendonderwijs.nl

www.minocw.nl

www.vng.nl

www.schakel-klassen.nl

www.bredeschool.nl

www.startgroepen.nl

Oberon

Colofon

Tekst en samenstelling

Anne Luc van der Vegt, Walter de Wit, Majju Jongeneel,
Debbie Kooij, Marco Zuidam, Pauline van Eck

Vormgeving

Cas de Vries|Dvada, Utrecht

Fotografie

Sijmen Hendriks

Druk

Badoux, Houten

Deze uitgave maakt deel uit van het landelijke LEA-ondersteunings-
traject en is financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van
OCW.

ISBN

978-90-77737-85-9

Oberon

ONDERZOEK & ADVIES

POSTBUS 1423

3500 BK UTRECHT

TEL. : 030 - 230 60 90

FAX : 030 - 230 60 80

E-MAIL : INFO@OBERON.EU

INTERNET : WWW.OBERON.EU